HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק [א]מים של רבים אין נאסרין הא דיחיד נאסרין ותיפוק ליה דהא מחוברין נינהו לא צריכא דתלשינהו גלא סוף סוף אבני הר שנדלדלו נינהו תסתיים דר' יוחנן דאמר אסורות לא צריכא דטפחינהו בידיה [ב]ר' חייא בר אבא איקלע לגבלא חזא בנות ישראל דמיעברן מעובדי כוכבים שמלו ולא טבלו חזא חמרא דמזגו עובדי כוכבים ושתו ישראל חזא תורמוסא דשלקי להו עובדי כוכבים ואכלי ישראל ולא אמר להו ולא מידי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל צא והכרז על בניהם שהן ממזרים ועל יינן משום יין נסך ועל תורמוסן משום בישולי עובדי כוכבים משום שאינן בני תורה על בניהם שהם ממזרים ר' יוחנן לטעמיה [ג]דא"ר יוחנן [א]לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וכיון דלא טביל עובד כוכבים הוא ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר (א) וגזור על יינם משום יין נסך משום [ד]לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ועל תורמוסן משום בישולי עובדי כוכבים לפי שאינן בני תורה טעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי [ה]והאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים ר' יוחנן כי הך לישנא ס"ל [ו]דאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל שאינו עולה לשולחן של מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי עובדי כוכבים טעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי בעו מיניה מרב כהנא עובד כוכבים מהו שיוליך ענבים לגת אמר להו [ב]אסור משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב איתיביה רב יימר לרב כהנא [ז][ג]עובד כוכבים שהביא ענבים לגת בסלין

ובדודורין

דתלשינהו גלא. פעמים שהים נתלשין הלכך אי דיחיד נאסרין: **תסתיים דרבי יוחנן דאמר אסורות.** בתמיה. כלומר מי פשטינן מהכא גבי אבני הר שנתגלגלו דאיפליגו בהו(ח) בני ר' חייא ור' יוחנן דהיינו ר' יוחנן דאסר: **דטפחינהו.** עובד כוכבים בידיה מלמטה ותלשן ואח"כ השתחוה להן הלכך יש בהן תפיסת ידי אדם ולא דמו לאבני הר שנגלגלו מאליהם ואי דיחיד נאסרים: **לפי שאינן בני תורה.** אתורמוסן קאי דאי הן בני תורה שרי כדמפרש לקמיה. תורמוס אינו נאכל חי ואינו עולה על שלחן מלכים:

דודורין

הקשה הר"ר אלחנן לפי' ר"ת מהא דאמרינן בירושלמי דמס' דמאי מאכילין את עניים דמאי אמר רשב"ג שלח לי ר' יוסי בר רבי אתרוג ואמר לי זה בא (ב) מקיסרין ולמדתי ממנו ג' דברים שהוא ודאי שהוא טמא שלא בא בידו אחר שהוא ודאי שפירות קיסרין ודאי פי' ודאי טבל שהיו או כולם עמי הארץ או כולם חבירים אלא שהיה ידוע שלא עשרו שהוא טמא שמרבילין עליו מים והוכשר וא"ת הא תנן בשילהי תוספתא דטהרות דאתרוגים אין מזלפין עליהם מים וי"ל ה"מ באותם שמוכרים בעיר אבל בא מדרך רחוקה מסברא זלף עליו מים כדי שלא יכמש עוד י"ל דה"מ בשאר ימות השנה אבל בחג מרבילין עליו מים כדי שיהיה הדר כדתנן בסוכה (דף מג.) וא"ת א"כ מאי האי דקאמר בתר הכי ויעשר ממנו עליו והיאך יכול לעשר ממנו כיון שהיה סוכות וי"ל דבחולו של מועד איירי כדאמרינן (סוכה לט:) ר' חנינא מטביל ונפיק ושלא בא בידו אחר שאם בא בידו אחר לא היה מודיע לו שהוא טבל אלא מעשר מן האחר עליו וא"ת ואימא דה"נ הוה שבא בידו אחר ומה שהודיעו שבא מקיסרין זהו לפי שהוכשר וי"ל שאם לא שלח אלא בשביל דבר אחד היה לו לפרש ולפי ששני דברים תלוין בו שלח לו סתמא ופריך בירושלמי ויעשר ממנו עליו פי' למה שלח לו בטבל ויחתוך ממנו חתיכה אחת למעשר ומתרץ ואמר אין דרך בני אדם לשלוח לחבריהם דברים חסירים ופריך ולאו מתני' היא ר' יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיענו פי' ולמה דקדק דלא היה בידו אחר דאפילו היה בידו אחר הא מותר לשלוח אתרוג בטבלו מן המתני' ומתרץ אית לך למימר דאע"ג דפליג על רבנן לא הוה עביד עובדא כוותיה פי' (ג) היה ס"ד שלא יעשה הלכה כמותו אלא כחכמים החלוקים עליו כמו שחושב בירושלמי דברכות כמה תנאים שלא היו עושים הלכה כמותם רבי יוסי בעא קמיה דרבי זירא (ד) ולא מפירות המותרות מקיסרי הן ולא רבי התיר קיסרין בתמיה ומסיק רשב"ג קודם לרבי הוה משמע שאחר שהתיר רבי קיסרין שוב לא היה בו שום איסור טבל אפי' בודאי דהא ההוא אתרוג ודאי הוה ונראה לפרש ולא מפירות המותרין בקיסרין דהתם בירושל' בפ"ב דדמאי אומר אלו המינין האסורין בקיסרי פי' משום דמאי משום דאלו המינים באלו המקומות רגילין לבא מא"י והידועים שלא באו מא"י פטורין משום דמאי וחייבין משום ודאי כפירוש ר"ת ופריך והלא אתרוג מפירות המותרין שאין מביאין אותן מא"י אלא בקיסרין עצמו גדל ומודו רבנן דמותר לשלוח ודאי בחו"ל בהודעה ולא נחלקו אלא בטבל בא"י וא"כ מנלן שלא בא לידו אחר ומשני דעדיין לא הותרה קיסרין בימי ר' יוסי והיו מחזיקין אותה בחזקת א"י והר"ר דוד ממיילן תירץ דהכא דחזא דאכלי פירות דלא מעשרין פי' שלא היו מחמירין להפריש בחומרות א"י אבל כקולי ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ולכך אסר להם כי טעה בשם העיר והיה סבור שהוא של א"י וכן ההיא דחולין דרבי שהתיר בית שאן לא לגמרי התיר אלא חומרי א"י התיר להנהיג בה קולות חו"ל כגון ביטול ברוב וכמה קולות השנויות פ' עד כמה בבכורות וכן ההיא דמכזיב דמשמע בירושלמי דפטור בין דמאי בין ודאי פטור מחומרי א"י ומ"מ קולי חו"ל נוהג בכל אותן המקומות ועל תרומות ומעשרות שאין אנו מפרישין עכשיו אף לא כקולי חו"ל אומר ר"ת דקרקעות שלנו משועבדות הם לשרים (ה) ודינא דמלכותא הוא שאם לא יתנם שיהו משועבדות ביד עובד כוכבים ומשוקעות לו ולכן אינם שלנו וק' לר"י כי גם בימי החכמים היה להם קרקעות לטסקא כדאמרינן פ' ח"ה (ב"ב דף נד: ע"ש) מאן דלא יהיב טסקא לא ליכול ארעא וע"ק כי אנו יש לנו הרבה קרקעות שאין בהם טסקא ויש לסמוך על דברי הירושלמי דחלה דא"ר יוחנן רבותינו שבחו"ל היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרוגים ובטלום מאן ניניהו רוגים א"ר זעירי תרגומיא ולא נודע פי' ואם הלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג לשון ר' יהודה אבל ר"י אמר כי לא נתחייבו בתרומות ובמעשרות אלא הסמוכות לא"י כגון מצרים ובבל מואב ובני עמון כי שם היו רגילים להפריש שלא יבואו להקל במעשר א"י אבל במקומות הרחוקים לא חייבו חכמים שום מעשר ואפי' בדגן ותירוש ויצהר ובמקומות הקרובים נמי מפ' בירושלמי מנהג שהיו עושים קודם שבטלום הרוגים רב יהודה בשם שמואל חלת חו"ל ותרומת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ר' בא בשם שמואל אמר לא חשו אלא לתרומת דגן ותירוש ויצהר ר' אילא בשם שמואל אמר לא חשו אלא לתרומה גדולה בלבד אבל לירקות אף לתרומה גדולה לא חשו מדתני איסי (ו) מעשר לירקות מדבריהם משמע מדברי הירושלמי דדבר שהוא מדבריהם בארץ לא הפרישוהו כלל בחו"ל ושמא ירק דוקא משום דאין לו אסמכתא כלל מן הפסוק (ט): **דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק.** הכא משמע שהיה רבו וכן משמע נמי בכמה דוכתי שאמר שמועות משמו ותימה דבסנהדרין פ' זה בורר (דף כו.) קאמר ר' חייא בר זרנוקי ור"ש בן יהוצדק אזלו לעבר שנה באסיא איטפיל בהדייהו רשב"ל כו' ואי קרי לכו רועי לאן מאי אימא ליה ואי (י) רבו היה לו למחות על כבוד רבו דאי הוה רביה של רבי יוחנן רשב"ל הוה תלמיד (כ): **הא דיחיד נאסרין.** נ"ל דמיירי כגון (ט) דנבעי מארעיה וא"ת והא אמרינן בשילהי מרובה (ב"ק דף פא.) גבי עשר תנאים שהתנה יהושע ומעיין היוצא בתחלה בני העיר מסתפקין הימנו וא"כ היאך הוו דיחיד ואמר ר"י דמיירי במעיין היוצא מעצמו והכא מיירי בחפר בור א"נ מיירי הכא כגון שכל העיר שלו: **איקלע לגבלא.** מפרש בערוך (ל) הר שעיר וכן תרגם יונתן הר שעיר טורא דגבלא ובתרגום ירושלמי אומר הופיע מהר פארן איתגלי מטורא דגבלהון לבנוי דישמעאל ומיהו לפי האמת משמע יותר שהיא עיר מא"י כדאמר פ"ב דכתובות (דף קיב.) (מ) ריב"ל איקלע לגבלא חזא עגלים בין הגפנים כו': **עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר.** וא"ת אמאי איצטריך בפ' אלמנה לכ"ג (יבמות דף סח:) ובפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עה:) לר' יוחנן משום ר' ישמעאל קרא דבת (ז) כהן כי תהיה לאיש זר לאשמעינן דעובד כוכבים ועבד שבאו על בת ישראל שפסולה פשיטא השתא הולד ממזר פוסל בביאתו מיבעיא ואומר ר"י הא דידיה הא דרביה (נ): **כל שנאכל כמות שהוא חי כו'.** (ח) פסק ר"ת כהני תרי לישני דהא ר' יוחנן ס"ל כהאי לישנא בתרא וקי"ל רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן וללישנא בתרא נמי לא פליג רב עליה וכלישנא דכל שנאכל כמות שהוא חי אית ליה לסתם תלמודא לעיל פ' אין מעמידין (דף לח.) דקאמר דלמאי ניחוש לה אי משום בשולי עובדי כוכבים נאכל כמות שהוא חי וכן גבי משחא שליקא קאמר (לעיל לח.) דנאכל כמות שהוא חי אע"פ שהוא עולה על שולחן מלכים (ט) וללישנא בתרא דהכא מוסיף להקל דאפי' אינו נאכל חי שרי כיון שאינו עולה כגון תורמוס ובהא ודאי מודי לדבר שנאכל חי אע"פ שהוא עולה שרי תדע דלעיל פרק אין מעמידין (דף לח.) דקאמר איכא בינייהו דגים קטנים ארדי ודייסא שאין נאכלין חיין (ס) (ועולין) על שולחן מלכים ולא קאמר איכא בינייהו דבש ופירות שנאכלין כמו חיין ועולין אלא ודאי בהא ליכא מאן דפליג דכיון שנאכלין חיין אין בו משום בישולי עובדי כוכבים וללישנא בתרא בא להקל ולעולם אינו אסור אם אין כאן שניהם אינו נאכל ועולה (ע): **מהו שיוליך ענבים לגת.** רשב"ם פי' וז"ל כשבוצרים הענבים ונותנים אותם בסלים להוליכן לגת

מתמעכין

מסורת הש"ס

א) [לעיל מז.], ב) [יבמות מו.], ג) שם, ד) [לעיל נח: וש"נ], ה) לעיל לח. [וש"נ], ו) ג"ז שם, ז) [תוספ' פ"ח ה"ב], ח) [לעיל מו.], ט) [ועי' תוס' ר"ה יב. ד"ה תנא], י) רבו היה היה לו למחות כצ"ל. ר"מ, כ) [ועי' תוספות סוכה יא: ד"ה דברי כו' כתבו דתרי הוו וכ"כ בנדה יוד: ד"ה אמר ועוד גמרא יומא מג: אפי' לרביה לא ניית דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק וכו' וכן מבואר בר"ה לד: והאמר ר' יוחנן אר"ש בן יהוצדק וכו' הא דרביה וכו'], ל) [ערך גבל שלישי וע"ש], מ) [עי' שם דאי' בנוסחא אחרינ' ונכונה], נ) [וע"ע תוספות יבמות מה. ד"ה יבאו], ס) [צ"ל ואין עולין], ע) [וע"ע תוס' לעיל לח. ד"ה א"ב],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא דיחיד וכו' מארעי'. כדאיתא לעיל דף מז ע"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הולד ממזר ועל יינם כצ"ל ותיבת וגזור נמחק: (ב) תד"ה (בדף הקודם) בלר וכו' זה בא בידי מקיסרין ולמדתי ממנו שלשה דברים שהוא ודאי שהוא טמא שמרביצין עליו מים שלא בא בידו אחר: (ג) בא"ד פי' וכי הוה סלקא דעתך שלא יעשה הלכה אלא כמותו ולא כחכמים החולקים: (ד) בא"ד קמיה דרבי זירא (ולא מפירות המותרות מקיסרין היא ולא וכו' קודם לרבי הוה) תא"מ ונ"ב גירסת הירושלמי ולא מפירות המותרות בקיסרין היא א"ל ולא רבי התיר קיסרין ורשב"ג קודם לרבי הוה: (ה) בא"ד משועבדות הם לשרים לטסקא ודינא: (ו) בא"ד מדתני איסי מעשרות לירקות: (ז) ד"ה עובד כוכבים וכו' משום רבי ישמעאל קרא דבת איש כהן כי תהיה אלמנה וגרושה לאשמעינן דעובד כוכבים: (ח) ד"ה כל וכו' פסק ר"ת. נ"ב עיין בתוס' לעיל דף ל"ח ובתוס' פרק החולן דף מ"ו: (ט) בא"ד ולישנא בתרא דהכא מוסיף וכו' פרק אין מעמידין קאמר וכו' שנאכלין כמו שהן חיין וכו' ולישנא בתרא בא להקל:

מוסף רש"י

לפי שאינן בני תורה. אתורמוסין קאי דאין בו משום בישולי עובדי כוכבים כדמפרש לקמן, אלא לפי שאינן בני תורה לא ואסור עליהן שלא יזלזלו בבשולי עכו"ם (יבמות מו.). **על יינם משום יין נסך.** דאע"ג דלא נגעי אלא כחו בעלמא הוא, אסור משום לך לך אמרין לנזירא כו' (שם). **לשלחן של מלכים.** תורמוס אינו עולה על שלחן מלכים (שם).

עין משפט נר מצוה

עח א מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכ' ו סמג לאוין קטז טור ש"ע י"ד סי' רסח סעי' א וסעיף ג:

עט ב ג מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הלכ' יג סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קכה סעיף ו: